

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 487/2025-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], právne zastúpeného bodnarlegal s. r. o., Žriedlová 3, Košice, proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Svk/3/2025 z 31. marca 2025 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 26. júna 2025 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom najvyššieho správneho súdu sp. zn. 5Svk/3/2025 z 31. marca 2025. Navrhuje, aby ústavný súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu správne mu súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiada o náhradu trov konania.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa správnu žalobou doručенou 30. januára 2024 Správne mu súdu v Košiciach domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovaného (Centrum právnej pomoci, Kancelária Prešov) z 5. januára 2024 o nepriznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci vrátane predbežného nepriznania právnej pomoci.
3. Správny súd rozsudkom č. k. 5S/9/2024-46 z 27. augusta 2024 zrušil podľa § 191 ods. 1 písm. c) Správneho súdneho poriadku (ďalej aj „SSP“) rozhodnutie žalovaného z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci a vrátil mu vec na ďalšie konanie.
4. Žalovaný podal kasačnú sťažnosť, ktorou žiadal zrušenie rozsudku a vrátenie veci správne mu súdu na ďalšie konanie. Najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom z 31. marca 2025 rozsudok správneho súdu zmenil tak, že správnu žalobu zamietol.

II. Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta porušenie označených práv podľa ústavy a dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu, a to predovšetkým s poukazom na arbitrárne právne závery týkajúce sa včasnosti odoslania kasačnej sťažnosti sťažovateľom.

6. Sťažovateľ poukazuje na to, že v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) musí byť prístup k súdu „praktický a efektívny, a nie teoretický a iluzórny“ (napr. Airey proti Írsku, rozsudok z 9. 9. 1979). V prípade umiestnenia jednotlivca napr. do ústavu na výkon trestu odňatia slobody, kde má obmedzený prístup k pošte a riadi sa internými pravidlami, štát má pozitívnu povinnosť zabezpečiť možnosť účinnej realizácie práva na súdnu ochranu takéhoto jednotlivca. Ide tak o realizáciu „*modernej doktríny o pozitívnych záväzkoch štátu pri zabezpečovaní účinného prístupu k spravodlivosti – najmä pre zraniteľné skupiny, ako sú osoby vo výkone trestu odňatia slobody.*“. Štát sa nemôže zbaviť zodpovednosti za prekážky v prístupe k súdu, ktoré vzniknú z jeho vlastného usporiadania výkonu verejnej moci (napr. režimu vo väzniciach). Štát má teda pozitívnu povinnosť zabezpečiť, aby takáto osoba (väzeň) mohla aj v praxi vykonávať svoje základné procesné práva. Takýto jednotlivec je fakticky v nerovnom postavení v porovnaní s osobami na slobode, a preto právo na prístup k súdu musí byť uplatňované s prihliadnutím na túto nerovnosť. To znamená, že štát nemôže od osoby vo výkone trestu očakávať rovnaký stupeň právne kvalifikovanej reakcie, vyhľadania právnej pomoci alebo dodržiavania lehôt, ak zároveň nevytvorí efektívne podmienky na jej zabezpečenie. Ak štát neposkytne právnu pomoc včas a nepreskúma individuálne prekážky (napr. včasný prístup k pošte, povolenie komunikácie), ide o neprimeraný formalizmus, ktorý je v rozpore so zásadou spravodlivého procesu.

7. Najvyšší správny súd uvedené základné premisy neaplikoval dôsledne. Sťažovateľ pritom v dôsledku väzenského režimu nebol objektívne schopný podať kasačnú sťažnosť v zákonnej lehote. Právna pomoc, ktorej sa domáhal, mala viesť k náprave jeho porušených práv, avšak rozhodnutím žalovaného a najvyššieho správneho súdu mu bola upretá. Sťažovateľ je vo výkone trestu a bola mu odmietnutá právna pomoc „*bez podrobného skúmania jeho faktických možností konať (komunikovať s advokátom, podať opravný prostriedok), [čo] predstavuje neprimerané obmedzenie ústavného práva na právnu pomoc.*“.

8. Záver najvyššieho správneho súdu o zrejmej bezúspešnosti sporu ignoruje realitu výkonu trestu a oslabuje účinnosť práva na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného správnym súdom. Najvyšší správny súd vlastne vyžadoval od sťažovateľa ako osoby vo výkone trestu a bez právneho zastúpenia nadštandardnú procesnú aktivitu (napr. doplnenie tvrdení o režimových opatreniach), ktorá ide nad rámec požiadaviek, ktoré sú prípustné na účely zachovania práva na spravodlivý proces.

9. Správny súd vo svojom rozsudku správne uviedol, že u sťažovateľa sú možnosti komunikácie s vonkajším svetom limitované podmienkami výkonu trestu odňatia slobody, preto je potrebné obzvlášť obozretne posudzovať okolnosti uvedené v správnej žalobe, preto žalovaný bol povinný sa vo väčšej miere zaoberať okolnosťami na prístup k pošte u sťažovateľa. Žalovaný neskúmal režimové opatrenia týkajúce sa sťažovateľa v rámci výkonu trestu odňatia slobody, ktoré majú vplyv na včasnosť odoslania kasačnej sťažnosti žalobcom (resp. včasnosť odoslania žiadosti o poskytnutie právnej pomoci vzhľadom na § 71 ods. 2 SSP).

10. Ak štát umiestni jednotlivca do prostredia výkonu trestu, kde nie je garantované každodenné podanie pošty, jednotlivci nemajú k dispozícii právne poradenstvo a rozhodovanie o korešpondencii je závislé od personálu ústavu, potom štát nemôže v následnom konaní vyžadovať plnú mieru procesnej aktivity bez toho, aby najskôr preskúmal, či dotknutá osoba vôbec mala reálnu možnosť svoje právo vykonať. Nevykonanie tejto pozitívnej povinnosti je porušením práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s porušením práva podľa čl. 13 dohovoru.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

12. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri ktorého predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

13. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu alebo iného orgánu verejnej moci nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu a inú právnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

14. Ústavný súd opakovane judikuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany

ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

15. Ústavný súd už konštatoval, že správne súdnictvo je primárne prostriedkom ochrany subjektívnych práv adresáta výkonu verejnej správy v jej najrôznejších podobách. Len sekundárne je kritériom poskytovania tejto ochrany zákonnosť verejno-mocenských aktivít verejnej správy. Inými slovami, správne súdnictvo v systéme právneho štátu nemá slúžiť naprávaniu nezákonnosti vo verejnej správe bez akéhokoľvek zreteľa na dopad eventuálne zistenej nezákonnosti na subjektívno-právnu pozíciu dotknutého. Účelom správneho súdnictva nie je náprava nezákonnosti vo verejnej správe, ale účinná ochrana subjektívnych práv fyzickej osoby alebo právnickej osoby, proti ktorej je verejná správa v jednotlivom prípade vykonávaná (III. ÚS 502/2015).

16. Najvyšší správny súd formuloval svoje právne závery predovšetkým v bodoch 14 až 20 napadnutého rozsudku. Poukázal pritom na priebeh administratívneho konania, z ktorého je akceptovateľný skutkový záver žalovaného, že sťažovateľ listom z 20. novembra 2023 požiadal o právnu pomoc po uplynutí lehoty na podanie kasačnej sťažnosti podľa § 443 ods. 1 SSP, ktorá uplynula najneskôr 16. novembra 2023. Aj správny súd usúdil, že z neuvedenia podrobností v žiadosti o poskytnutie právnej pomoci vyplýva, že kasačná sťažnosť nebola podaná do okamihu podania žiadosti o právnu pomoc. Na takto ustálený skutkový stav je podľa najvyššieho správneho súdu správne právne posúdenie žalovaného o zmeškaní lehoty na podanie kasačnej sťažnosti, ktorej zmeškanie nemožno odpustiť (§ 443 ods. 5 SSP).

17. Správny súd uviedol, že žalovaný mal viac pozornosti venovať režimovým opatreniam. Kasačný súd súhlasil so žalovaným, že z právnej úpravy nevyplýva, že by sťažovateľ nemal mať prístup ku korešpondencii. Uvedená zákonná úprava ale nevyklučuje faktické upretie práva na korešpondenciu z nejakého dôvodu. Najvyšší správny súd však považoval za kľúčové, že sťažovateľ „v žiadosti a ani na výzvu doplnenie podania nijako nešpecifikoval, čo by mu mohlo brániť podať kasačnú sťažnosť včas. Nielenže sa nijako nevyjadril k tomu, že by kasačnú sťažnosť už podal, ale v žiadosti ani v jej doplnení ani náznakom neuviedol, že by mal mať problém s korešpondenciou. Až v správnej žalobe potom len neurčito uviedol, že nárok na odoslanie korešpondencie mal až neskôr, a preto nemal možnosť do 13. novembra 2023 podať kasačnú sťažnosť.“ (bod 15).

18. Najvyšší správny súd zdôraznil, že správna žaloba obsahovala „jediný ako-tak zrozumiteľný žalobný bod“, ktorým bolo tvrdenie o nemožnosti podať kasačnú sťažnosť skôr. Toto tvrdenie však nebolo súčasťou jeho podaní v konaní pred žalovaným. Túto otázku v konaní pred žalovaným sťažovateľ nijako neartikuloval, preto žalovaný postupoval pri zisťovaní skutkového stavu dostatočne, keď osobitne vyzval sťažovateľa aj na podanie informácie o podaní kasačnej sťažnosti. Podľa § 10 ods. 4 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núde a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o poskytovaní právnej pomoci“) je žiadateľ povinný uviesť v žiadosti a pri predbežnej konzultácii úplné a pravdivé údaje.

19. Podľa kasačného súdu žalovaný nepochybil, keď po zistení, že sťažovateľ zmeškal lehotu na podanie kasačnej sťažnosti, ustálil zjavnú bezúspešnosť sporu. Tomuto záveru zodpovedá aj judikatúra najvyššieho správneho súdu (napr. sp. zn. 7Svk/24/2023 z 25. apríla 2024, sp. zn. 1Svk/37/2023 z 27. novembra 2024). Žalovaný je zo zákona povinný túto okolnosť skúmať a na ňu prihliadať.

20. Najvyšší správny súd uviedol, že pre rozdielny skutkový stav neobstojí odkaz správneho súdu na rozsudok ESĽP vo veci Adamčo proti Slovenskej republike z 2. júna 2022. V predmetnej veci sťažovateľ ako osoba obmedzená na osobnej slobode urobil procesný úkon (odvolanie v civilnom spore) včas, keď ho odovzdal na poštovú prepravu príslušníkom ZVJS, a od začiatku takto aj argumentoval. Vo veci nešlo o možné odpustenie lehoty, ale o to, či bola lehota zachovaná pri odovzdaní písomnosti príslušnému orgánu. V aktuálne prerokovanej veci pritom sťažovateľ ani neposkytol potrebnú súčinnosť a ani žalovanému nepreukazoval, či bola alebo nebola zachovaná lehota (bod 19).

21. Najvyšší správny súd aj pri skúmaní opodstatnenosti správnej žaloby dospel k záveru, že sťažovateľ v správnom konaní ničím nenaznačil, že by mohla byť lehota na podanie kasačnej sťažnosti zachovaná, a žalovaného záver o zrejmej bezúspešnosti sporu nejaví známky nezákonnosti.

22. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu vyplýva právna argumentácia, v ktorej kasačný súd vysvetlil sťažovateľovi dôvody, pre ktoré zamietol jeho kasačnú sťažnosť a napokon aj jeho správnu žalobu s tým, že akceptoval právny záver žalovaného o zrejmej bezúspešnosti sporu. Najvyšší správny súd poskytol sťažovateľovi primeranú odpoveď na jeho námietky v kasačnej sťažnosti. Ústavný súd na túto právnu argumentáciu najvyššieho správneho súdu odkazuje, keďže je zrozumiteľná, konzistentná, logická a vychádza z ústavne akceptovateľného výkladu a aplikácie príslušných ustanovení Správneho súdneho poriadku a zákona o poskytovaní právnej pomoci. Z napadnutého rozsudku je zřejmé, že najvyšší správny súd sa zaoberal námietkami sťažovateľa. Právny názor, ktorý kasačný súd v sťažovateľovej veci vyslovil, predstavuje právnu kvalifikáciu, ktorú možno pri použití pravidiel formálnej logiky a primeranej aplikácie zásad hodnotenia dôkazov vyvodit' zo zisteného skutkového stavu, a preto nie je prejavom svojvôle. Najvyšší správny súd svoje úvahy primeraným, zrozumiteľným a dostatočne vyčerpávajúcim spôsobom vysvetlil, preto napadnutý rozsudok nie je zjavne neodôvodnený, preto je ústavne akceptovateľný.

23. V prerokovanej veci považoval ústavný súd za rozhodujúce, že pokiaľ ide o režim výkonu trestu odňatia slobody relevantné právne predpisy ustanovujú spravidla neobmedzenú korešpondenciu s podrobnými pravidlami, pokiaľ ide o jej obmedzenie v podobe nahliadnutia do korešpondencie a v podobe zadržania korešpondencie (porovnaj § 25 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a porovnaj tiež bod 30 v rozsudku ESĽP Ivan Maričák proti Slovenskej republike z 18. 5. 2021). Kasačný súd s odkazom na skutkové zistenia vyplývajúce z administratívneho spisu dospel k záveru, že v konaní pred žalovaným sťažovateľ nijako netvrdil a ani nepreukazoval, že došlo k takému zásahu do jeho práva na realizovanie korešpondencie, v dôsledku ktorého zmeškal lehotu na podanie kasačnej sťažnosti. Napokon sťažovateľ sa ani nijak nevyjadril (neposkytol súčinnosť) k výslovnej otázke, či podal kasačnú sťažnosť. Za takto ustáleného skutkového stavu je akceptovateľný právny záver kasačného súdu, že žalovaný nebol povinný skúmať režimové opatrenia v ústave na výkon trestu

odňatia slobody týkajúce sa sťažovateľa. Procesný postup žalovaného reflektoval zásadne zákonom neobmedzené právo sťažovateľa na korešpondenciu počas výkonu trestu odňatia slobody a taktiež absenciu tvrdenia a dôkazov (aspoň označených), ktoré by naznačovali zásah do tohto práva sťažovateľa s (hoci aj možným) dôsledkom zmeškania zákonnej lehoty na podanie kasačnej sťažnosti.

24. Nemožno akceptovať argumentáciu sťažovateľa, keďže v prerokúvanej veci nič neindikuje porušenie pozitívneho záväzku štátu garantovať realizáciu práva väzňov (ako osôb v zraniteľnom postavení) na prístup k súdu aj prostredníctvom práva na korešpondenciu. Sťažovateľ takýto zásah ani netvrdil a ani nepreukazoval. Uvedený pozitívny záväzok pritom nemôže viesť napr. k porušeniu zásadnej rovnosti účastníkov v konaní pred súdom. Ani ESLP nedospel k presvedčeniu, „že by pravidlá upravujúce zodpovednosť väzenskej správy pri zaobchádzaní s poštou odsúdených mali mať vplyv na dĺžku zákonných lehôt, ktoré majú účastníci konania na podanie odvolania.“ (Adamčo proti Slovenskej republike z 2. 6. 2022, bod 12). Teda zásadne nemožno prijať argumentáciu sťažovateľa v ústavnej sťažnosti, ktorá naznačuje potrebu menej prísneho posudzovania splnenia zákonnej lehoty na podanie opravného prostriedku (v tomto prípade kasačnej sťažnosti) s cieľom vyrovnania nevýhodného postavenia, v ktorom sa osoba vo výkone trestu odňatia slobody nachádza. Takýto prístup nemožno zahrnúť pod špecifikovaný pozitívny záväzok štátu týkajúci sa realizácie práva väzňov na prístup k súdu.

25. Ústavný súd tak neidentifikoval také právne závery, ktoré by bolo možné považovať za prejav svojvôle. Najvyšší správny súd svoj právny záver odôvodnil zrozumiteľne a v dostatočnom rozsahu. Z uvedených dôvodov je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. septembra 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu